

Благодійники Чернігівської духовної семінарії

Найбільшого розмаху добродійність на українських землях досягла у другій половині XIX - на початку XX ст. Соціально-економічний та культурний розвиток країни; вимагав підвищення загальноосвітнього рівня населення, а відтак - підтримки незаможної учнівської молоді. Суттєвим джерелом фінансування цієї галузі суспільного життя були добродійні пожертвування, що мотивувалися релігійними почуттями та громадянською відповідальністю. У середині XIX ст. у суспільстві почали складатися певні психологічні стереотипи щодо жертвувань на громадські потреби, а благодійність перетворилася на своєрідний та досить вагомий критерій, який враховувався громадською думкою. Участь у добродійній діяльності в означений період набула престижної форми соціальної поведінки¹.

Особливою увагою меценатів користувалися навчальні заклади. Ця традиція в регіоні була започаткована ще в першій половині XVIII ст. Прізвища жертводавців Чернігівського колегіуму з 1737 р. заносились до спеціального синодика. Усього до нього вписано 174 роди. 62 з яких репрезентували духовенство².

Не залишилася поза увагою благодійників і Чернігівська духовна семінарія. Незважаючи на становий характер цього навчального закладу та фінансування Синодом і єпархіальним правлінням, духовні та світські особи надавали йому відчутну матеріальну підтримку.

Значні кошти жертвував на потреби Чернігівської духовної семінарії архієпископ Філарет (Гумілевський). Протягом 1863-1864 рр. він передав близько 2000 крб. на будівництво та облаштування навчальних корпусів, а також помешкань для викладачів³. Не лише церковні ієрархи, а й рядові священники жертвували кошти. Так, у 1867 р. священник О. Корноух надав 42 крб. на ремонт семінарських будівель, пошкоджених бурею⁴. На потреби семінарської церкви у 1867 р. священник Митрофан Деревецький пожертвував 2 крб./ Пожертви на будівництво нового будинку для казеннокоштных вихованців у 1867 р. робили також світські особи, зокрема, козак Є. Берус, поміщик І. Кулябко-Корецький та селянин В. Безсмертний⁵. У 1871 р. А. Кочубей офірував 300 крб. на ремонт будівель Чернігівської семінарії та будівництво церкви при ній⁶.

Деякі благодійники з різних причин воліли залишитися анонімними. Так, у 1867 р вони пожертвували 1924 крб. на перебудову церкви при Чернігівській семінарії та 200 крб. на придбання церковного начиння⁷.

Значною мірою за рахунок пожертв поповнювалась фундаментальна бібліотека Чернігівської духовної семінарії. У 1840-х рр. чернігівський архієпископ Павло (Подлипський) передав 426 книг⁸, а архієпископи Філарет (Гумілевський) та Варлаам (Денисов) заповіли цій книгозбірні свої приватні бібліотеки. Бібліотека Філарета складалася з 17 відділів, що містили,

¹ Донік О. Родина Терещенків в історії добродійності. - К., 2004. - С. 8.

² Травкіна О. Меценати Чернігівського колегіуму // Чернігівщина incognita. - Чернігів, 2004. - С. 76.

³ Центральний державний історичний архів України у Києві (далі - ЦДАК України). - Ф. 711. Оп. 2. - Спр. 5943. - Арк. 2,4.; Спр. 5984. - Арк. 2.

⁴ Пожертвования // Черниговские епархиальные известия. - 1867. - № 15. - С. 574.

⁵ Преподание благословения Св. Синода за пожертвование на устройство здания для казеннокоштных воспитанников // Черниговские епархиальные известия. - 1867. - № 22. - С. 739.

⁶ Докучаев Н. История Черниговской семинарской церкви до 1817 г. // Черниговские епархиальные известия. - 1871. — № 12,13. - Часть неофициальная. - С. 380.

⁷ Окончательная отделка семинарской церкви и освящение в ней придела во имя св. равноапостольных Мефодия и Кирилла // Черниговские епархиальные известия. - 1867. - 1 декабря. - Часть неофициальная. - С. 790.

⁸ Державний архів Чернігівської області (далі - ДАЧО). - Ф. 682. - Он. 1. - Спр. 57. - Арк. 889зв.

зокрема, рукописи, стародруки, періодичні видання⁹. Зібрання Варлаама нараховувало 79 назв книг¹⁰. Священик містечка Ямполь Глухівського повіту М. Янчевсьош у 1867 р. надав до семінарської бібліотеки 3 книги¹¹. У 1910 р. до Чернігівської духовно: семінарії надійшли 182 екземпляри книг, у тому числі 16 як пожертви¹².

Значна увага у семінарії приділялася естетичному вихованню. Кошти на придбання музичних інструментів та платню вчителям музики частково надходили з єпархіального правління (250 крб. щорічно) та від жертводавців. Саме у такий спосіб були придбані 2 віолончелі, 2 флейти, кларнет, 54 скрипки, 5 гітар, 5 гармонік^{1 2 3 4 13 6 7 8 9 10 11 12 13 14}.

Пожертви на утримання вихованців робили і світські особи. Надвірний радник З. Рожановський у 1833 р. передав 1000 крб. на потреби бідних вихованців семінарії¹⁵. Колезький радник С. Сербин у 1852 р. заповідав щорічні відсотки зі свого капіталу на утримання двох вихованців Чернігівської семінарії¹⁶. У 1865 р. статський радник Косьма Корицький виділив кошти на утримання сироти духовного стану, який мав додати до свого прізвища прізвище Косьмин¹⁷.

При Чернігівській духовній семінарії з 1911р. існувало Товариство святителя Феодосія для допомоги вихованцям. Кошти Товариства склалися з добровільних пожертв та обов'язкових внесків духівництва Чернігівської єпархії¹⁸.

Благодійність у XIX - на початку XX ст. стала моральним обов'язком чи не кожної заможної людини. Кошти, що надходили від добродійців, суттєво поповнювали бюджет Чернігівської духовної семінарії. Витрачалися вони здебільшого на ремонтно-будівельні роботи, придбання навчального обладнання, поповнення бібліотеки. Водночас правління Чернігівської духовної семінарії стимулювало цей процес, оприлюднюючи прізвища своїх благодійників на сторінках часопису "Черниговские епархиальные известия".

⁹ Предисловие к издаваемому каталогу книг Преосвященнаго Филарета, поступивших в Черниговскую семинарскую библиотеку // Черниговские епархиальные известия. - 1875. - № 6. - Часть неофициальная. - С. 182.

¹⁰ ЦДІАК України. - Ф. 711. - Оп. 2. - Спр. 1873. - Арк. 33зв.

¹¹ Пожертвования // Черниговские епархиальные известия. - 1867. - № 15. - С. 573.

¹² Російський державний історичний архів у Санкт-Петербурзі (далі - РДІА). - Ф. 802. - Оп. 15. - Спр. 1406. - Арк. 18зв.

¹³ Пожертвования // Черниговские епархиальные известия. - 1867. - № 11. - С. 393.

¹⁴ РДІА. - Ф. 802. - Оп. 9. - Спр. 22. - Арк. 21.

¹⁵ ДАЧО. - Ф. 682. - Оп. 1. - Спр. 17. - Арк. 242.

¹⁶ ЦДІАК України. - Ф. 711. - Оп. 2. - Спр. 4823. - Арк. 2.

¹⁷ ЦДІАК України. - Ф. 711. - Оп. 2. - Спр. 5984. - Арк. 4.

¹⁸ РДІА. - Ф. 802. - Оп. 15. - Спр. 1406. - Арк. 20зв.